

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญการพัฒนาทางการเกษตรเพื่อลดการใช้สารเคมี โดยเฉพาะแผนพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2551-2554 ที่มีเป้าหมายในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนากษตรอินทรีย์ไทย และมีการพัฒนาระบบการรับรองมาตรฐานต่าง ๆ เช่น สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ (มกอช.) และสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) เป็นต้น เพื่อรับรองมาตรฐานของผลผลิตที่ปลอดภัยจากสารพิษตกค้าง นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจุบันผู้บริโภคได้ให้ความสำคัญกับการบริโภคพืชผักที่มีความปลอดภัยต่อสุขภาพ ทำให้พืชผักที่ผลิตโดยใช้สารเคมีในกระบวนการผลิตได้รับความนิยมนลดลง ในบางประเทศได้กำหนดมาตรการในการนำเข้าพืชผักที่ใช้สารเคมีอย่างเข้มงวดทำให้ในการแข่งขันทางการตลาดมีการแข่งขันในด้านคุณภาพมากขึ้น เหตุผลดังกล่าวได้ส่งผลให้เกษตรกรที่มีศักยภาพได้พยายามปรับเปลี่ยนระบบการผลิตและการจัดการที่เน้นคุณภาพมากขึ้นและคำนึงถึงความปลอดภัยของผลผลิต ต่อผู้บริโภค โดยเฉพาะการลดการใช้สารเคมี โดยคาดหวังว่าจะสามารถเพิ่มมูลค่าของสินค้าและลดต้นทุนการใช้สารเคมีลง

มูลนิธิโครงการหลวง ได้เล็งเห็นความสำคัญของระบบการผลิตในที่ลุ่ม จังหวัดเชียงใหม่ และพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ต่อเกษตรกรรายย่อย และการผลิตพืชผักที่มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค จึงได้พัฒนามาตรฐานการปลูกผักตามระบบการจัดการคุณภาพพืชผักที่ปลูกโดยสมาชิกของโครงการหลวงขึ้น เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน และสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค ต่อการบริโภคพืชผักที่ปลอดภัยจากสารพิษและสิ่งปนเปื้อนต่างๆ นอกจากนี้ผู้บริโภคจะได้รับประโยชน์และตอบสนองความต้องการของตลาดพืชผักในปัจจุบันแล้ว เกษตรกรผู้ปลูกจะได้ผลผลิตที่คุ้มค่ากับการลงทุน และมีสุขภาพอนามัยที่ปลอดภัยจากสารเคมีด้วย ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศด้วย (กรมวิชาการเกษตร, 2547 : 2) โดยศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งเริง ซึ่งเป็นศูนย์พัฒนาแห่งหนึ่งของมูลนิธิโครงการหลวง ที่ได้มีการส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่ลดการใช้สารเคมีในกระบวนการผลิตพืชผัก โดยหันมาผลิตพืชผักที่ปลอดภัยจากสารพิษตามการเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (Good Agriculture Practice: GAP) เพื่อให้ได้พืชผักที่ปลอดภัยจากสารพิษที่มีปริมาณและประสิทธิภาพในการผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด แต่ในการส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตพืชผักตามการปฏิบัติตาม GAP พบว่า ปัญหาที่เกษตรกรประสบจากการปลูกพืชผัก GAP คือ

ผลผลิตยังไม่ได้คุณภาพ อาจเนื่องมาจากพื้นที่ทำการเกษตรมีลักษณะ เป็นที่ราบเชิงเขา พื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 90% ของพื้นที่ทั้งหมด ทำการเกษตรโดยใช้น้ำฝน และปริมาณน้ำในลำห้วยธรรมชาติ 2 แห่งมีน้อยมากไม่เพียงพอแก่การเพาะปลูกครอบคลุมพื้นที่การเกษตรได้ทั้งหมด ทำให้ทำการเกษตรไม่ค่อยได้ผล ผลผลิตต่อไร่ต่ำ (ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งเริง , 2547) ประกอบกับการที่เกษตรกรยังคงพึ่งพาการทำเกษตรแบบดั้งเดิมทำให้การรับความรู้และเทคโนโลยีต่างๆ ที่ทันสมัยเป็นไปได้ค่อนข้างยาก และขาดความรู้และเทคโนโลยีในการผลิตหรือใช้เทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมในการผลิตพืชผัก เช่น การให้น้ำ การให้ปุ๋ย โรคและแมลง เป็นต้น จึงทำให้เกิดปัญหาในการผลิต ซึ่งทางศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งเริงได้มีเจ้าหน้าที่ไปให้ความรู้และฝึกอบรมเรื่องการปลูกพืชผักแก่เกษตรกรเป็นประจำ แต่ก็ยังพบปัญหาว่าผลผลิตไม่ได้คุณภาพ ซึ่งเกษตรกรอาจขาดความรู้หรือมีความต้องการเทคโนโลยีการพืชผักเพิ่มเติมในสถานการณ์ปัจจุบัน

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งเริงได้มี การส่งเสริม และการสนับสนุน ให้เกษตรกรปลูกพืชผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรดีที่เหมาะสมอย่างจริงจังมาตั้งแต่ปี 2547 แต่การศึกษาถึงความรู้และความต้องการเทคโนโลยีการ พืชผักของเกษตรกรยังไม่แพร่หลาย ประกอบกับการส่งเสริมการปลูกพืชผัก ในโครงการมุ่งเน้นให้เกษตรกรปฏิบัติตามหลักวิชาการ แต่ยังไม่สามารถเข้าใจถึงสถานการณ์ของการปลูก พืชผักของเกษตรกรที่เป็นจริงในปัจจุบัน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาการผลิตอย่างไม่ยั่งยืนของเกษตรกรบนพื้นที่สูง จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาถึงความต้องการของเกษตรกรในการผลิตตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการลดลงของผลผลิต ที่ไม่สอดคล้องกับปริมาณความต้องการของตลาด

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากลุ่มเกษตรกรภายใต้การผลิตพืชผักของโครงการ เพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ GAP ของเกษตรกรโครงการหลวงทุ่งเริง จังหวัดเชียงใหม่ รวมถึง การวิเคราะห์ความต้องการความรู้เกี่ยวกับการผลิตพืชผัก GAP ของเกษตรกรดังกล่าว โดยผู้วิจัยคาดหวังว่าความต้องการ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งเริง จะสามารถนำไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุงและสนับสนุนการวางแผนการผลิตพืชผักของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งเริง และโครงการหลวงอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตพืชผักตามการเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรโครงการหลวงทุ่งเริง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาความต้องการความรู้เกี่ยวกับการผลิตพืชผักตามการเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรโครงการหลวงทุ่งเริง จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการผลิตพืชผักตามการเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรโครงการหลวงทุ่งเริง จังหวัดเชียงใหม่

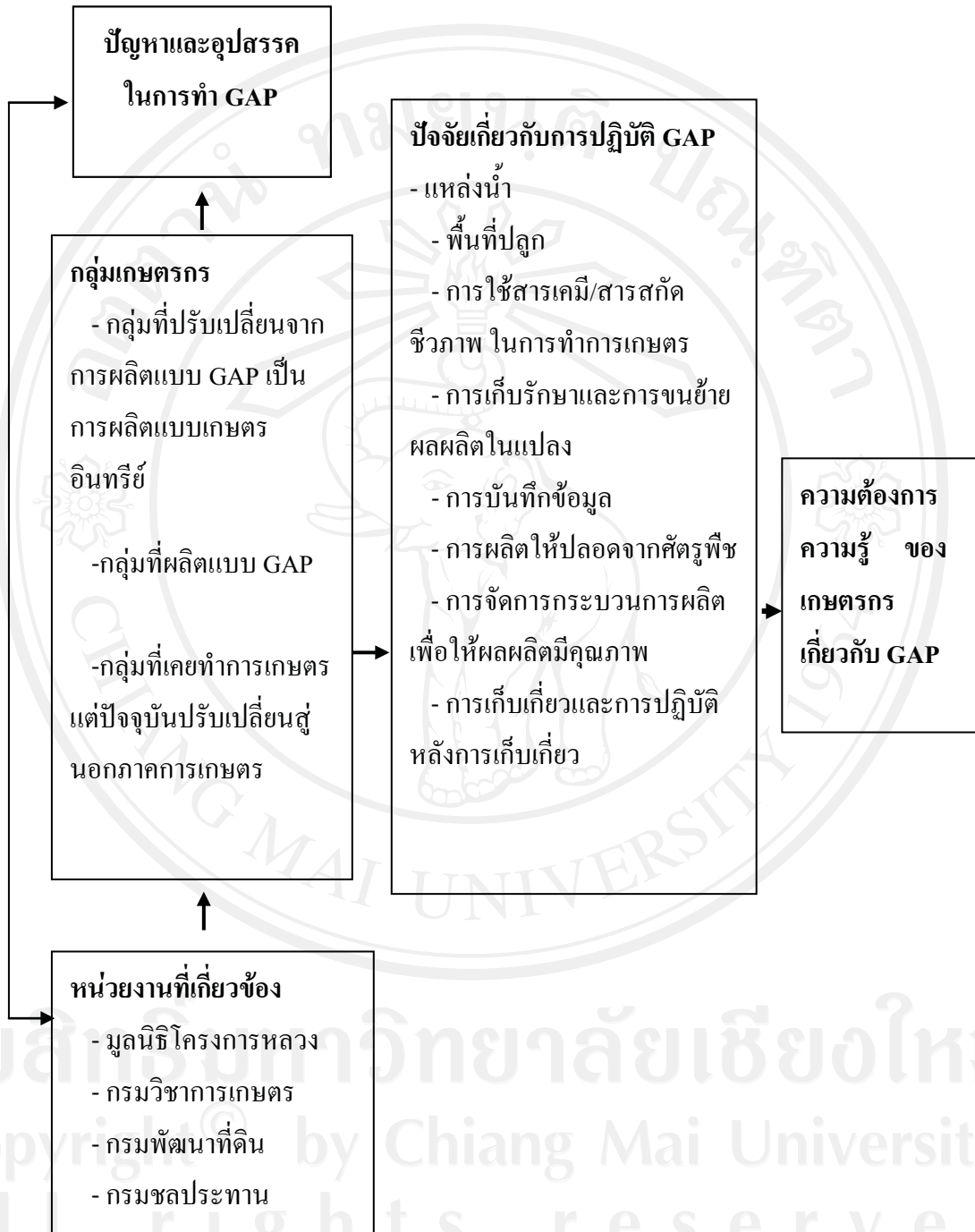
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

จากการวิจัยสามารถนำเอาความรู้ที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรในพื้นที่ ในการผลิตพืชผัก GAP เพื่อที่จะสามารถผลิตพืชผักที่ปลอดจากสารพิษให้มีปริมาณที่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค และยังเป็น การช่วยให้เกษตรกรปรับปรุงการผลิต อันจะทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น มีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ตลอดจนเป็นการอนุรักษ์ ธรรมชาติและระบบนิเวศนี้ให้มีความอุดมสมบูรณ์ได้อีกด้วย นอกจากนี้ยังช่วยให้เข้าใจปัญหาและ ข้อจำกัดจากการผลิตพืชผัก GAP ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาที่ส่งผลต่อความยั่งยืนในการ ผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรบนพื้นที่สูง

ขอบเขตการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา ความต้องการความรู้เกี่ยวกับการผลิตพืชผัก GAP ของ เกษตรกร จำนวนทั้งสิ้น 66 ราย ในพื้นที่ที่รับผิดชอบของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งเริง ตำบล บ้านปาง อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่

กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (Good Agricultural Practice: GAP) หมายถึง การปฏิบัติในการผลิตพืชเพื่อให้ผลผลิตได้มาตรฐานปลอดภัย ปลอดภัยต่อพืชและคุณภาพเป็นที่พึงพอใจของผู้บริโภค

เกษตรอินทรีย์ หมายถึง ระบบการเกษตรที่หลีกเลี่ยงการใช้ปุ๋ยสังเคราะห์ สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช และฮอร์โมนที่กระตุ้นการเจริญเติบโตของพืช แต่ใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพ สารสกัดชีวภาพ ที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ดิน และน้ำแทน

ความต้องการ หมายถึง สิ่งที่เกษตรกรมีความปรารถนาอยากได้รับในเรื่องต่างๆ เช่น ปัจจัยการผลิต ความรู้และเทคโนโลยีต่างๆ ในการผลิตพืชผัก ฯลฯ จากเจ้าหน้าที่โครงการหลวง

เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้ผลิตพืชผักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งเริง จังหวัดเชียงใหม่

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งเริง หมายถึง ศูนย์พัฒนาอาชีพเกษตรให้แก่เกษตรกรของมูลนิธิโครงการหลวง ดูแลรับผิดชอบในพื้นที่หมู่ที่ 6 บ้านแม่ขนิลเหนือ และหมู่ที่ 8 กลุ่มบ้าน ห้วยกว้าง น้ำซุ้ม ห้วยหม่อง ตำบลบ้านปาง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ โดยทำหน้าที่ในการส่งเสริมเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งเริง ในการผลิตพืชผักตามการเกษตรที่ดีที่เหมาะสม

สารเคมี หมายถึง สารพิษ วัตถุอันตรายทางการเกษตร ได้แก่สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช สารเคมีป้องกันและกำจัดโรคพืช และสารเคมีป้องกันและกำจัดวัชพืช

สารสกัดชีวภาพ หมายถึง สารสกัดที่ได้จากพืช ใช้สำหรับการป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืชโรคพืช